

Občan a právo – CŽV: Trestní právo – základní pojmy

Trestný čin – pojem – vymezeno v § 13 zákona č. 40/2009, trestní zákoník

- 1) Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.
- 2) K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.

Musí být naplněny tzv. formální znaky (subjekt, subjektivní stránka, objekt, objektivní stránka) a materiální znak – korektiv tzv. společenské škodlivosti.

Kategorie a další pojmy:

Přečin = nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let

Zločin = všechny trestné činy, které nejsou přečiny

Zvlášť závažný zločin = úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let

Čin jinak trestný = chybí společenská škodlivost (resp. nedosahuje takové intenzity), nebo je splněna společenská škodlivost, ale není naplněn nějaký formální znak (např. čin spáchalo dítě 14 let)

Čin beztrestný = čin dovolený, čin, který není kriminalizován, nebo dosahuje jen takové intenzity, že se jedná o přestupek

Provinění = TČ spáchaný mladistvým

Objektivní stránka TČ

- jednání, následek, příčinná souvislost mezi jednáním a následkem
- (někdy se přidává místo, čas, způsob)

Subjekt TČ

- věk (částečná trestní odpovědnost od 15 let – od půlnoci následujícího dne, úplná trestní odpovědnost od 18 let); osoba mezi 15 až 18 let se nazývá mladistvý; pod 15 let – čin jinak beztrestný, ale lze uložit povinnou ochrannou výchovu
- příčetnost – kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný; situace s alkoholem – posouzení, zda jste se do takového stavu přivedli sami či nikoliv; posuzuje se úmysl či nedbalost
- rozumová a mravní vyspělost – u mladistvých
- (speciální a konkrétní subjekt – př. voják, matka novorozence atd.)
- pojem nepřímý pachatel

Subjektivní stránka TČ

- zavinění – vědomostní a volní složka
- forma úmyslu a nedbalosti (potřeba úmyslu, ledaže zákon stanoví nedbalost)
- úmysl přímý (věděl a chtěl) a úmysl nepřímý (věděl a byl s tím srozuměn)
- nedbalost vědomá (věděl, že může, ale spoléhal, že nezpůsobí) a nevědomá (nevěděl, ale vědět měl a mohl)
- (někdy se přidává motiv, cíl, pohnutka)

Objekt TČ

- zájem chráněný zákonem (majetek, zdraví atd.)

Vývojová stádia TČ

- příprava – je trestná, ale může dojít i k zániku trestnosti
- pokus – nedošlo k dokonání
- dokonání – byly naplněny všechny znaky (viz výše), vs. Dokončení – pachatelova představa o svých cílech

Omyly (nemusíte umět, jen pro zajímavost na konzultaci případně)

- skutkový omyl pozitivní

- skutkový omyl negativní
- právní omyl pozitivní
- právní omyl negativní

Okolnosti vylučující protiprávnost

- nutná obrana – jen proti útoku fyzické osoby, vždy proti osobě útočníka či jeho majetek (pes), lze způsobit i větší škodu, než jaká by hrozila
- krajní nouze – nemusí být jen proti útoku fyzické osoby, může být jednáno i proti jiným osobám než útočníkovi; zkoumá se, zda bylo možné útok odvrátit jinak, krajní nouzou nesmí být způsobena škoda vyšší, než jaká by byla jinak způsobena
- svolení poškozeného – příklad lékařské zákroky nebo vražda vs. účast na sebevraždě
- oprávněné použití zbraně – použití v mezích zákona (ozbrojené síly, Policie ČR atd.)
- přípustné riziko

Zánik

- účinná lítost – dobrovolně a aktivně zamezíme/napravíme škodlivý následek
- promlčení – podle horní hranice trestu, od 3 do 30 let
- smrt
- abolicie prezidenta – nezahajování či zastavení trestního stíhání

Druhy trestních sankcí

- tresty a ochranná opatření

Tresty

Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty - § 52 TrZ

- odnětí svobody,
- domácí vězení,
- obecně prospěšné práce,
- propadnutí majetku,
- peněžitý trest,
- propadnutí věci,
- zákaz činnosti,
- zákaz držení a chovu zvířat,
- zákaz pobytu,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- ztrátu vojenské hodnosti,
- vyhoštění.

Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak,

- nepodmíněný trest odnětí svobody – 2 typy věznic: s ostrahou a se zvýšenou ostrahou
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.

Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest (20 až 30 let TOS, doživotí)

Ochranná opatření

ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci, zabránění části majetku a ochranná výchova

Trestní právo procesní

Fáze trestního řízení

- přípravné řízení – prověřování a vyšetřování
- řízení před soudem – hlavní líčení (příp. odvolací řízení)

Základní pojmy

- podezřelý – dokud není zahájeno trestní stíhání
- obviněný – od zahájení trestního stíhání do nařízení hlavního líčení
- obžalovaný – po nařízení hlavního líčení do vydání odsuzujícího rozsudku
- odsouzený – od vydání rozsudku, kterým se osoba odsuzuje (a nabytí právní moci), resp. od vydání trestního příkazu, kterým se osoba odsuzuje
- OČTŘ = soud, státní zástupce a policejní orgán